

Jahkeraporta 2022/2023
Finnmárkku ja Romssa oahppi-, fidnooahppi- ja
givssidanáittardeaddjit

Áittardeaddjigeahčastat Romssa ja Finnmárkku mánáidgárde-, skuvla- ja oahpahanbirrasiidda

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

Jahkeraporta
dárko mánáid ja nuoraid
 árgabeaivvi áittardeaddjigeahčasta-
 gain, ja oktagasa ja vuogádaga
 šaldurollas. Mii buktit konkrehta
ráðiid ja ávžžuhusaid mat
 veahkehit **oadjudit**
 bajásšaddanbirrasiid.

Govejeaddji: Ørjan Marakatt Bertelsen

Sisdoallu

Gøril Figenschou
 goril.figenschou@tffk.no
 904 76 498

Anita Lervoll
 anita.lervoll@tffk.no
 904 76 498

Jon Halvdan Lenning
 jon.halvdan.lenning@tffk.no
 904 76 498

4 **Áittardeaddjigeahčastat – «Gahččat guovtti stuolu gaskii»**
 4 Gos ja mo álgá olggustupmi ja psyhkalaš dearvvašmeahttunvuolta?
 6 **Geat leat áittardeaddjit? Ja maid mii bargat?**
 6 Min máhtto- ja diehtovuoddu ja árvogeadgejuolgi
 6 Áittardeaddjit šaldun ja vuojeheaddjin
 8 Giella- ja kulturgealbu
 10 **Statistihkka mii čájeha gulaskuddamiid**
 12 Loguid duogášmuitalusat
 14 Beroštankárta
 18 **Áicamat áittardeaddji geahčastagain**
 18 1. Buorre buohkaide – earenoamáš buorre Pernillii
 20 2. Go olmmoš vásiha ahte ii váldojuvvo duodas
 22 3. Mánát jea nuorat eai dieđe geat leat su searvis
 24 4. Gielddaid lađastallangealbu
 26 5. Ángiruššat oahpu beales – geat báhcet vel luohkkálatnjii.
 28 **Omnimodealla – Searvevuodabargu geavadis**
 30 Searvevuoda mearkkašupmi – ruoná ja rukses searvevuolta
 32 Searvevuolta astoáiggis ja skuvllain ja mánáidgárddiin – gullelašvuoda dovdu.
 24 Olggustupmi vai dušše bás bottoš?
 24 Váhnensearvan olles oahpahangearddi ollodahkii
 34 **Mánáidgárdi - Vuodđoskuvla – Joatkkaoahpaheapmi**
 34 Mánáidgárdi
 36 Vuodđoskuvla – buorre buohkaide, earenoamáš buorre «Pernillii»
 38 Joatkkaoahpaheapmi
 39 Fidnoohppiid oktavuodaváldimat lassánit
 40 **Romssa ja Finnmárkku áittardeaddjibálvalus – ja geaidnu**
ovddasgavlui
 40 Áittardeaddjibálvalus ja guokte odđa fylkka - Ovttasbargu
 41 Ekonomiija – cuogga
 42 Áittardeaddjiortnet našuvnnalaččat ja min oaidninsajit davvin

ÁITTARDEADDJIGEAHČASTAT

«GAHČČAT GUOVTTI STUOLU GASKII»

GOS JA MO ÁLGÁ OLGGUŠTUPMI JA PSYHKALAŠ DEARVVAŠMEAHTTUNVUOHTA?

Dadjosat lea váldojuvvon guovtti mitalusas oktiibuot 1637 mitalusas, maid áittardeaddjit leat gullan go leat ságastallan nuoraiguin ja nuoraid hárrái. Go áittardeaddjit oahpásmuvvet lagabuidda mitalusaide mat leat dáid dadjosiid duohken, de oažžut gullat ahte olgguštummi ja beaivválaš loavkideamit leat dáhpáhuvvan luohkkálanjas ja astoáiggis máŋga jagi badjel.

Mii gullat mitalusaid nuorain, geat leat oktonassan gártan ja psyhkalaččat buohccán go šaddet čuožžut iežaset skuvlla luohkkálanja searvevuodaid olgobealde. Dát dagaha dárbbu dearvvašvuodaveahkkái, ja lasi dárbbu heivehemiide skuvllain. Mánát, nuorat ja sin váhnemat váldet vahkkosaččat oktavuoda áittardeddiiguin, ja mitalit ahte eai oáččo doarvái buori veahki skuvllas ja dearvvašvuodasuorggis. Sii vigget albmadiid ja bivdit veahki, muhto sin duste vuogádat gos veahkki juogo ii biddjojuvvo doibmii, ii doaimma dahje ii gávdno. Mo mii sáhttit deavdit ráiggiid bálvalusaid ja etáhtaid gaskkas mánáide ja nuoraide buorin?

Fástadoaktáris lea vuordináigi ja mánáid ja nuoraid psykiatriijas (MNP) lea vuordináigi. Dan botta vurdojuvvo ahte mánát ja nuorat bissot ja ovdánit skuvllas ja oahppogearddis. Veahkkeapparáhta ovddasvástáduš lea čoavdit olggobeali sivaid jávkamii skuvllas. Skuvllas lea ovddasvástáduš čájehit áddejumi ja láhčit vuogasvuodaid skuvlaárgabeaivvis, maidái dan botta go olmmoš vuordá dearvvašvuodaveahki.

Skuvllas jávkama ovttaskas ja servodatekonomalaš čuozausat leat stuorrát. Skuvlajávkamii lea álo sivva – dán duogáza lea deatalaš áddet.

Eahpedáhtolaš skuvlajávkana lea olgguštummi álgu.

Áittardeaddjit leat bajilčállagis čállán «gahččat guovtti stuolu gaskii», mii lea sátnevádjasa “gahččat guovtti stuolu gaskii” gehppes garvasátni. Dán mii leat válljen dahkat dannego vásihit ahte hearkkes mánát ja nuorat fargga sáhttet gahččat máŋggaid stuoluid gaskii, ja ahte sii fertejit veahkehuvvot uhcidit stuoluid gaskkaid nu ahte ožžot veahki man sii dárbbasit.

«Go čohkkán busses skuvllii manadettiin, dalle orrot čohkkedagat nu garrasat, lea duodaid unohis vásihus. Dat mii lea hui ártet, lea ahte go jođán dainna seamma bussiin skuvllas ja hárbhallanhállii, dalle orrot dat seamma čohkkedagat dipmásat ja vuohkkasat, ja busses lea geahppaset vuoigŋat.»

«Go boadán luohkkálatnjii, de lean dego gielaheapme».

Dán jagi áittardeaddjiraporta gidde liigefuopmášumi dasa mo mii buohkat sáhttit árrjalaččat veahkehit nannet searvevuoda iehčamet girjás servodagas.

Áittardeaddjit oidnet ahte mánát ja nuorat dárbbasit:

- Doarjaga ja buriid geahčastagaid vásttolaš rávesolbmui
- Ahte ásahuvvojit buorit, doaresfágalaš joavkkut mánáid ja nuoraid birra geat barget bures ovttas, eai dušše báhpára alde, muhto maidái geavadis
- Nuvttá leaksoveahki mii lea skuvllas
- Vuosttašceahkkefálaldaga mas lea johtilis dearvvašvuodaveahkki mánáide ja nuoraide, earenoamážit ohppiide ja fidnoohppiide
- Johtti spesialistadearvvašvuodabálvalusa mii jámma lea doppe gos mánát ja nuorat leat
- Mánáid- ja nuoraidkoordináhtora buot gielddaide gii lea oahpis mánáide, nuoraide ja sin ovddasteddiide.

Dat mearkkaša ahte vásttolaš rávesolbmot mánáid ja nuoraid birra fertejit:

- Bidjat searvadahttima, searvevuoda ja sosiála gealbbu bajimužžii buot vuoruhallastuode ja ángiruššamiidda, gustoš dal dat prošektaruđaid juohkimii valástallansearváid dahje dároggiela goalmmát diibmui Kongsbakken skuvllas.
- Leahkit eambo dihtomielaččat iežaset miellaguottuid hárrái searvevuoda mearkkašumi dáfus
- Dovdat searvevuoda mearkkašumi – ja hárbhallat vuogádatlaččat sosiála gealbbu olles oahpahagearddi ollodahkii.
- Váfistit mánáidgárddi – skuvlla – ruovttu ovttasbarggu nu ahte dat lea “mii”, ja oažžut eambo fágaidgaskasašvuoda árgabeaivái.
- Bargat mielaevttolaččabut áddet čatnosa mánáid ja nuoraid vásihusaid gaskkas sihke mánáidgárddi, skuvlla ja asttu áiggis.

Dát buvttut sáhttet geahpedit jávkama, eastadit olgguštummi ja veahkehit buoridit rumašlaš ja mielalaš dearvvašvuoda mánáid ja nuoraid gaskkas min fylkkas. Juoga mii fas lea mielde dahkamin dearvvaš rávesolbmuid.

GEAT LEAT ÁITTARDEADDJIT? JA MAID MII BARGAT?

MIN MÁHTTO- JA DIEHTOVUOĐDU JA ÁRVOGEAĐGEJUOLGI:

Mii Romssa ja Finnmárkku oahppi-, fidnoahppi- ja givssidanáittardeaddjit (OFGÁ) oažžut dávjá jearaldagaid mo mii meroštallat givssideami, ja danne mii válljet váldit mielde iehčamet áddejumi givssideami hárrái dás:

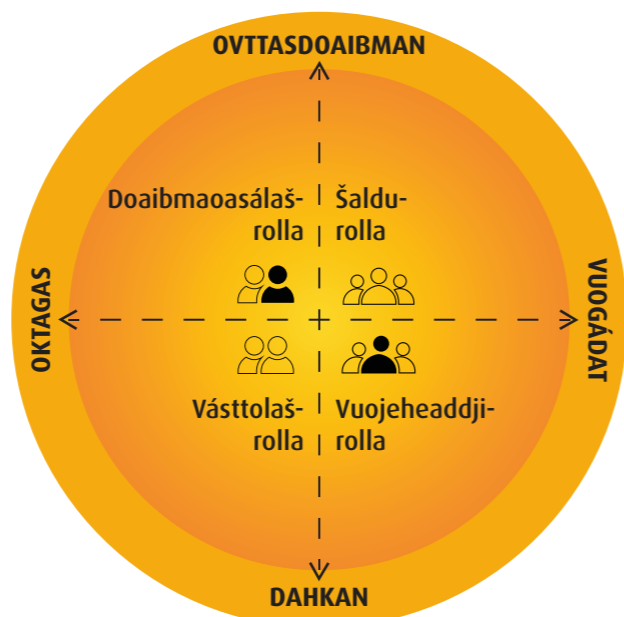
OFGÁn mii eat uhcit givssidandoahpaga negatiiva láhttemii nuppi mánái áiggi vuollai. Mii atnit gaskavuodalaš [relašuvnnalaš] ja vuogádatlaš [systemáhtalaš] lahkaneami givssideapmái. Áittardeaddjigeahčastaga veagas oaidnit ahte givssideapmi ja olguštupmi čatnasa sosiála čádjidan proseassaide ja olbmuid dárbbuide gullat searvevuhtii. Mii oaidnit givssideami juonin mii dáhpáhuvá konteavsttas, báikkis ja oktavuodas, gos áiggi, kultuvrras ja gaskavuodain lea mearkkašupmi. Dát mearkkaša ahte mii mealgadii serrat ja geatnegahttit mearkkašahtti rávesolbmuid lađastallat hástalusaid mánáid- ja nuoraidjoavkkuin. Dakkár rávesolbmot sáhttet leat váhnemat, virggehasat, astoáigejodiheaddjit, hárjeheaddjit ja earát geat leat mearkkašahttit mánáid ja nuoraid eallimii. Mii jurddašit ahte lea sivva manne mánát ja nuorat dahket nugo dahket, ja dan ferte geahččat birrasiid oktavuodas gos sii johtalit. Seammás cealkit čielgasit ahte givssidanláhtten galgá bissehuvvot. Mánát ja nuorat dárbbášit jierbmás rávesolbmuid geat bagadit ja veahkehit sin iešguđetge hástalusain maid deavidit buot arenain eallimis.

ÁITTARDEADDJIT ŠALDUN JA VUOJEHEADDJIN

Áittardeaddjin mii vásihit man deatalaš lea čielggadit iehčamet rollaid iešguđetge oktavuodain. Mii áittardeaddjit cealkit ahte mis leat šaldurolla, muhto maid datges mearkkaša?

Girjies Den profesjonelle hjelperollen [Fidnomáhtolaš veahki rolla] (Brask, Ødegård ja Østby, 2021,) válddahuvvojit iešguđetge vehkiid rollat ja ovddasvástádus mii dain čuovvu; guoibmerolla, šaldurolla, vásttolašrolla ja vuojeheaddjirolla.

Áittardeaddjin mii doaibmat šaldun, muhto maidái vuojeheaddjin jearaldagain maid oažžut. Ovddasvástádus ii leat min. Ovddasvástádus gullá mánáidgárddiide, skuvllaide, (nuoraide) ja váhnemiidda. Eatge mii leat doaibmaoasálaččat, muhto mii doaibmat vuojeheaddjin geat sihkkarastit ahte dahkkojuvvo juoidá. Dainna mii bargat ovttasdoaibman-dahkan ceahkkálasa mielde, muhto eanemusat vuogádatdásis oktagas-vuogádat ceahkkálasas.

Den profesjonelle hjelperollen - en refleksjonshåndbok for studenter og utøvere innen helse- og sosialfag [Fidnomáhtolaš veahki rolla - smiehttangiehtagirji studeanttaide ja dearvvašvuoda- ja sosiálfágaid bargiide]
Ole David Brask, Atle Ødegård, May Østby
2021, pocketgirji, girjedárogillii

Govveaddji: Ørjan Marakatt Bertelsen

Min rolla soaitá leat eanetge cagganstellet go šaldu, dannego doaibmaoasálaččat han ieža šaldot?

Min mielas lea deatalaš čielggadit dáid rollaid, dannego mii vásihit ahte makkár rolla mis lea, dahje mii addojuvvo midjiide, váikkuha vuordagiidda mat midjiide leat. Dat buktet maidái mielddiset iešguđet perspektiivvaid, modusiid ja práksisiid.

Mii bargat dieđuid ja máhtuid vuodul, ja rávvet dán vuodu alde. Mii atnit diehto- ja máhttovuodduvuvvon geavada, man sáhttá govvidit modealla mielde mii lea dás vuolábealde:

Kilde: Den profesjonelle hjelperollen (Brask, Ødegård og Østby, 2021)

Liŋka kronihkkii <https://www.nordnorskdebatt.no/nar-barn-og-un-ge-hetses-og-ansvarliggjores-for-stromkrisa-det-gronne-skiftet-og-iva-retakelse-av-menneskerettigheter/o/5-124-234390>

Min diehto- ja máhttovuodđudan práksis mii čatnasa skuvllaide ja mánáidgárddiide, lea sáhka sihke pedagogalaš oahpuin mat mis leat, min dovdamis barggu mánáiguin ja nuoraiguin, min dovddiidusain ja teoriijavuodđosis maidda mii dorjet dutkamii vuodđuvvon práksisa bokte.

GIELLA- JA KULTURGEALBU

Áittardeaddjibargguin lea giella- ja kultur-gealbu deatalaš, ja earenoamážit mánnga-bealatvuoda gealbu.

Min fylkkas gávnnađit mánnga giela ja kultuvrra, ja sámeigiella, kvenagiella ja/dahje dárogiella lea árgabeaigiella mánnga guovllus gos mii bargat. Vássán jagi leat mánnga gáv-poga ja gili vuostáváldán ukrainalaš báđariid, muhto maiddái báđariid ja sisafárrejeddiid eará riikkain. Go olbmot iešguđet kultuvrrain gávnnađit, de lea gávnnađeapmi gelddolaš, muhto seammás gáibideaddji. Gávnnađemiin sáhttet bohciidit boasttuáddejumiin ja váilevaš áddejumiin. Sidjiide geat bohtet deike oahppat báikkálaš kultuvrra ja dáru ja sámi giela, lea hástaleaddji, ja sidjiide geat ássat báikkis lea hástaleaddji áddet ođđa gielaide ja kultuvrraide.

Mánnga báđara eai dieđe man guhká sii galget leat báikkis, ja danne muhtimat árggástallet investeremis návccaid oahpásmuvvat ođđa olbmuide ja ođđa báikkái. Danne šaddetge iešguđetlágan joavkojuohkimat, mat fas sáhttet mielddisbuktit «mii ja sii-jurddašeami».

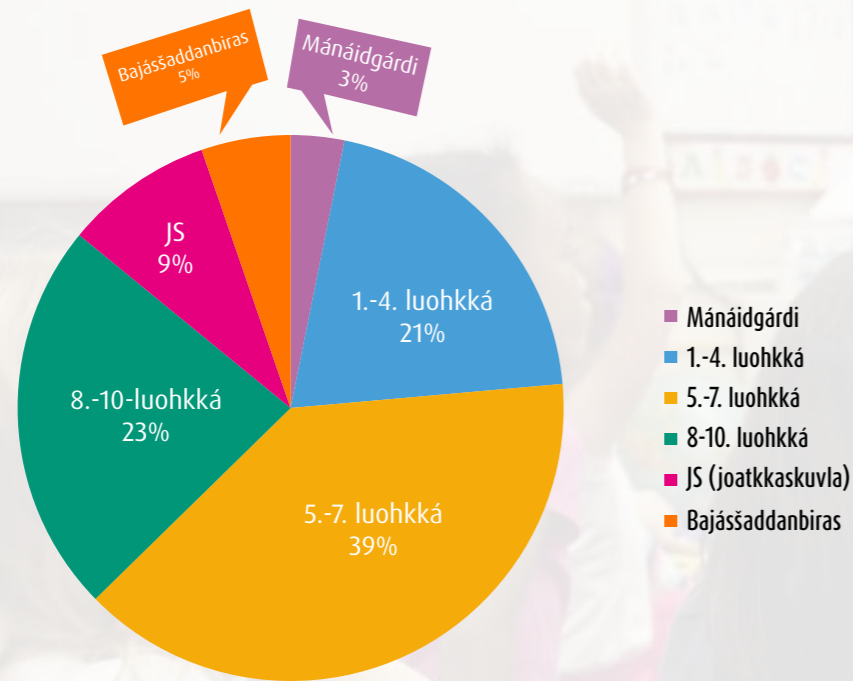
«Mii ja sii-jurddašeapmi» ii leat amas min fylkkas, gos sámit, kvenat ja dážat ellet bálddalaga. Áittardeaddjit gullet mitalusaid sámiid cielaheamis olbmuiguin gávnnađettiin, sosiála mediain ja mediain, Sámedikki áirasiin ja virggehasain.

Fovsena-ášši oktavuodas čalle áittardeaddjit kronihkas, ahte mii eai sáhte diktit iehčamet mánáid ja nuoraide guoddit ovddasvástádusa elfápmopolitihkas man Norgga eiseválddit válgejit. Dás lea mis buohkain ovddasvástádus veahkehit miellaguottuid rievdatit sámiid cielaheami ja skuožurdeami hárrái, ja leahkit jietna mii ohpihii muittuha, ja doarju #doarvaidál/#noknu. Gielddain ja fylkkagielddain lea earenoamáš ovddasvástádus láchit dili doarvái buori kulturáddejumiin ja doarvái buori sámi ja kvena giellaoahpaheapmái mánáid-gárddiin ja skuvllain.

STATISTIIKKA MII ČÁJEHA GULASKUDDAMIID

Govus 1. Govus čájeha mo gulaskuddamat mat čatnasit kapihttalii 8 lágas mánáidgárddiid hárrái ja kapihttalii 9A oahpahušlágas juohkásit iešguđet jahkecehkiide.

82 proseantta gulaskuddamiin [oktavuođaváldimiin] givssidanáittardeddiin gusket diliide vuodđoskuvllas. Loguid dáfus dat mearkaša ahte givssidanáittardeddiiguin váldojuvvui oktavuohta vássán skuvlajagis 58 geardde áššiin mat guske mánáidceahkkái (1-4. ceahkki), 111 geardde gaskaceahkkái (5.-7. luohkká) ja 66 geardde nuoraidceahkkái (8.-10. luohkká), ja 25 geardde joatkaskuvlii. Go mii vássán jagiid leat oaidnán lassánan gulaskuddamiid nuoraidceahkis, dán skuvlajagi leat eanemus gulaskuddamat čatnasan gaskaceahkkái.

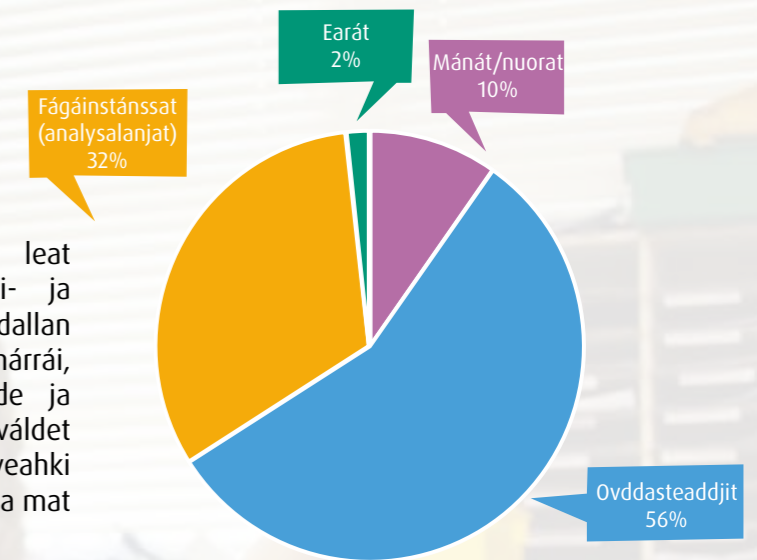

Govus 2
Govus čájeha mo gulaskuddamat ohppiin ja fidnoohppiin áššiin olggobealde kapihttala 9A juohkásit oahpahušjagi 2022/2023 ollodahkii.

Govus 3
Govus čájeha juohkaseami sidjiide geat váldet minguin oktavuođa

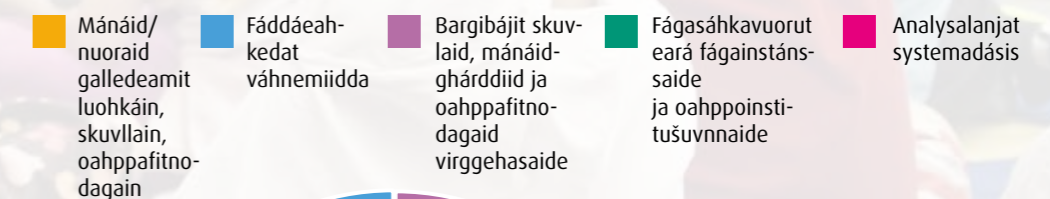
Go mánát, nuorat ja váhnemat/ovddasteaddjit leat oktavuođas OFGÁin - oahppi- ja fidnooahppi- ja givssidanáittardeddiiguin - de addojuvvo sidjiide bagadallan ja doarjja láhkamearrádusaid hárrái, njuolggadusaid hárrái, ja gáibádusaid hárrái mánáidgárddiide, skuvllaide ja oahppofitnodagaide. Go fágainstánsat/virggehasat váldet minguin oktavuođa, mii mannat analysalatnjjii ja fállat veahki fágalaš lađastallamii, árvvoštallamii ja smiehttamiidda mat galget veahkehit doaimbajuid konkretiseret.

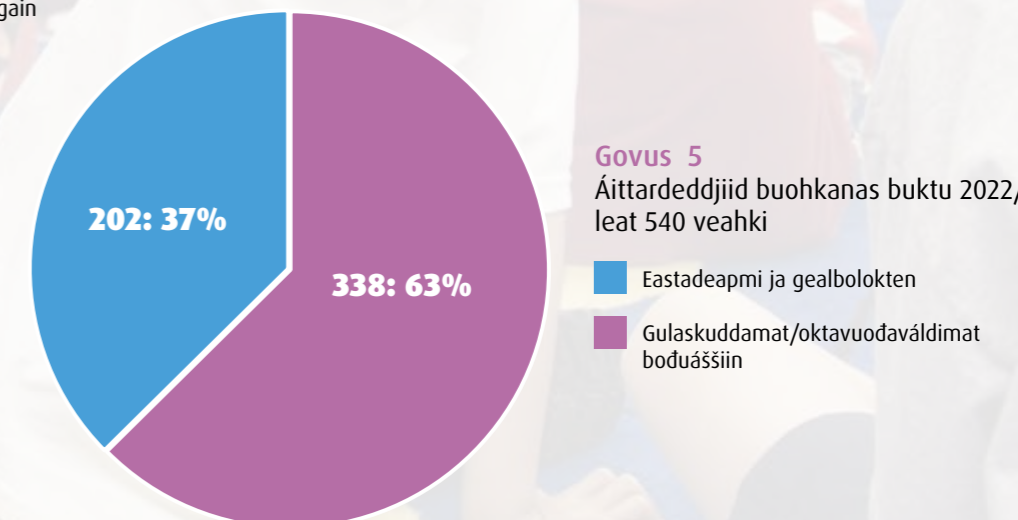
Govus 4 ja 5
Čájeha Áittardeddiid barggu eastademiin ja gealboloktemiin

Jagi 2022/2023 veahkehedje OFGÁ - Romssa ja Finnmárkku oahppi- ja fidnooahppi- ja givssidanáittardeaddjit 540 boduáššis. Áittardeaddjit ožžo 338 gulaskuddama boduáššiin, ja sii doaimmahedje 202 olgguldas bargogohččuma, main oahppaladde vuodđoskuvlla ja joatkaskuvllaid ohppiid, dolle bargobájiid ja fáddáeahkediid mánáidgárddiid ja skuvllaid virggehasaide ja váhnemiidda. Čakčat 2021 álgaheimmet Analysalanja veahkin ja doarjjan fágainstánsaide ja earáide geat dárbbasit «akuhta» veahki árvvoštallat ja lađastallat hástaleaddji áššiid. Jagi 2022/2023 čađahuvvojedje 148 analysalanja.

Govus 4
Čájeha Áittardeddiid barggu eastademiin ja gealboloktemiin

Govus 5
Áittardeddiid buohkanas buktu 2022/2023 leat 540 veahki

LOGUID DUOGÁŠMUITALUSAT

Áittardeaddjibálvalusa álggu rájes 01.05.2017 leat oahppi-, fidnooahppi- ja givssidanáittardeaddjit vuostávdán 1637 gulaskuddama. Dáid gulaskuddamiid vuostávdimiin, ja ságastallamiin mánáiguin, nuoraiguin ja virggehasaiguin mii oahpásmuvvat mitalusaide iešguhtege perspektiivvas. Áittardeaddjit árvvoštallet doaibmajuid kvaliteahta juohke eankilgulaskuddamis máná buoremusa prinsihpa mielde, áigequovdilis lága lassin.

Skuvlajagi 2022/23 mii leat vuostávdán 284 gulaskuddama main lea sáhka vuoigatvuodas oadjebas ja buorre mánáidgárde- ja skuvlabirrasii mánáidgárdelága kap. 8 ja oahpahušlága kap. 9A mielde. Lassin lea oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji vuostávdán 54 gulaskuddama main lea sáhka oahpahušlága eará osiin ja bargobiraslágas.

Mánngga gulaskuddamis lea sáhka sihke ohppiid ja fidnoohppiid vuoigatvuodain oahpaheapmái. Oahppit ja fidnooahppit árggástallet menddo guhká ovdalگو bivdet veahki go vásihit váilevaš čuovvuleami ja uhccán systematihka árvvoštallama, givssideami ja seksuála vuorjama hárrái, ja veahki rivttes giedáhallamii go oahpposoahpamušat galget fámuhttojuvvot.

Manimuš guhtta jagi ollodahkii áittardeaddjit vásihit ahte analysalatnja dárbbášuvvo eanet ja eanet. Dát mearkkaša arena gos fágainstánsat ja mánáidgárddiid, skuvllaid, oahpahankantuvrraid, valáštallanservviid jna. virggehasat besset deaivat sorjakeahtes máhttoolbmuid ságaškuššan dihtii iešguđet áššečuolmmaid hárrái mat čatnasit oahppan- ja bajásšaddanbirrasii.

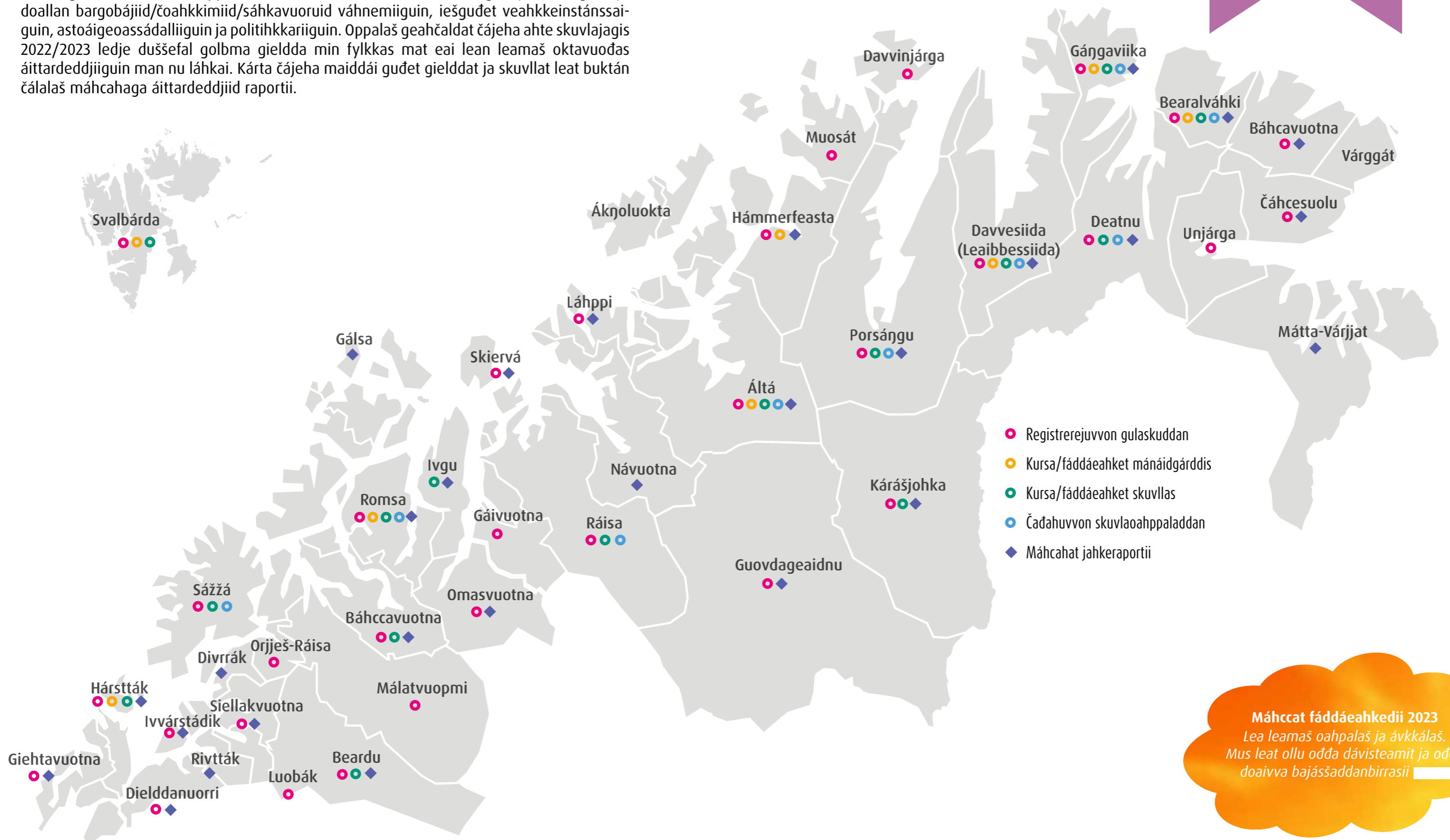
Smiehttan:
Manne lea nu ahte
analysalanjaid lohku
áittardeaddjibálvalusa
bokte lassána?

BEROŠTANKÁRTA

▶▶ MÁNÁIDGÁRDDIID/VUOĐĐOSKUVLLA BEROŠTANKÁRTA

Deatalaš oassi áittardeaddjirollas lea oassálastit oinnolaččat iešguđetge arenaide váikkuhan dihtii mánáid ja nuoraid bajásšaddanbirrasiidna nu bajáshuksejeddji láhkai go vejolaš. Danne mii leat oahppaladdan gielddaid miehtá fylkka, sihke mánáidgárddiid, skuvllaid ja eará organisašuvnnaid. Oahppaladdamiin mii leat deaivvadan mánáiguin ja nuoraiguin, ja doallan bargobájiid/čoahkkimiid/sáhkavuoruid váhnemiiguin, iešguđet veahkkeinstánssai- guin, astoáigeoassádalliiguin ja politihkkariiguin. Oppalaš geahčaldat čájeha ahte skuvlajagis 2022/2023 ledje duššefal golbma gieldda min fylkkas mat eai lean leamaš oktavuodas áittardeaddjiiguin man nu láhkai. Kárta čájeha maiddá guđet gielddat ja skuvllat leat buktán čálalaš máhcahaga áittardeaddjiid raportii.

Bargobihtta:
Árvit man galle km
áittardeaddjit leat
mátkkoštan min
fylkkas skuvlajagi
22/23 ollodahkii!

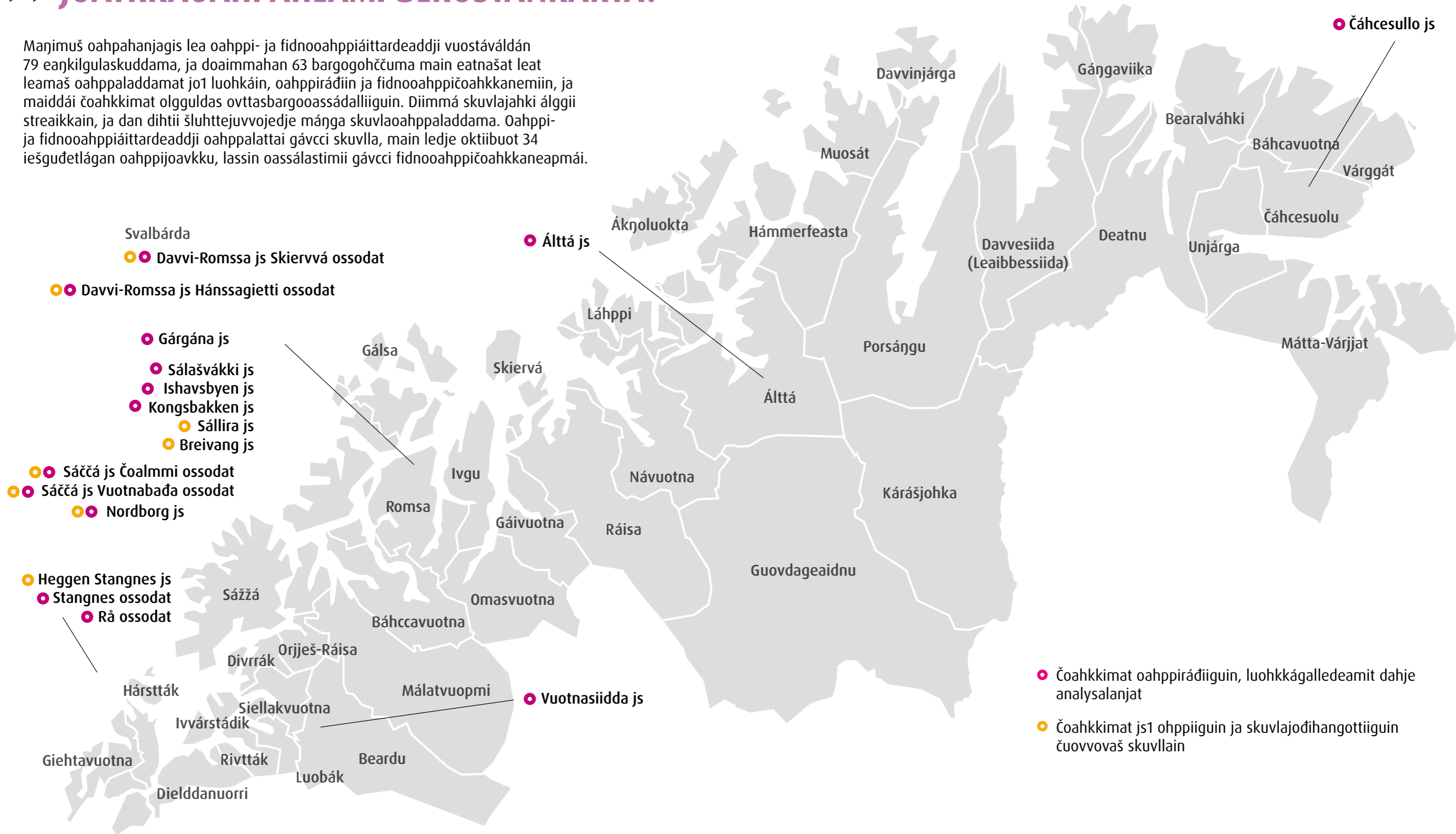
- Registrerejuvvon gulaskuddan
- Kursa/fáddáeahket mánáidgárddis
- Kursa/fáddáeahket skuvllas
- Čađahuvvon skuvlaoahppaladdan
- ◆ Máhcahat jahkeraportii

Máhccat fáddáeahkedii 2023
Lea leamaš oahpalaš ja ávkkálaš.
Mus leat ollu ođđa dávisteamit ja ođđa
doavva bajásšaddanbirrasii

BEROŠTANKÁRTA

▶▶ JOATKKAOAHPAHEAMI BEROŠTANKÁRTA:

Maŋimuš oahpahanjagis lea oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji vuostávdán 79 earkilgulaskuddama, ja doaimmahan 63 bargogohččuma main eatnašat leat leamaš oahppaladdamat jo1 luohkain, oahppiráđiin ja fidnooahppičoahkkanemiin, ja maiddái čoahkkimat olgguldas ovttasbargooassádalliiguin. Diimmá skuvlajahki álggii streikkain, ja dan dihtii šluhttejuvvojedje mánga skuvlaoahppaladdama. Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji oahppalattai gávcci skuvlla, main ledje oktiibuot 34 iešguđetlágan oahppijoavkku, lassin oassálastimii gávcci fidnooahppičoahkkanepmái.

ÁICAMAT ÁITTARDEADDJI GEAĤĀSTAGAIN

Dán oasis raporttas mii áittardeaddjit čállit juoidá das maid mii oaidnit, ja maid mii leat dovddiidan, mannan skuvlajagi ollodahkii. Jurdagiid das maid mánáid ja nuoraid iešgudet joavkkut vásihit hástaleaddjin, ja jurdagiid mo sáhttá bargojuvvot dáiguin hástalusaiquin. Mii leat válljen vihtta váldofáttá dán raportii, ja daid mii buktit ovdan dán kapihttalas.

1. BUORRE BUOHKAIDE – EARENOAMÁŠ BUORRE PERNILLII

Skuvlajagi ollodahkii áittardeaddjit deaividit skuvllas ja mánáidgárddiin mánnga virgghasa, ja mánngas bivdet veahki buđaldanplánaid ja doaibmabijuid ráhkadeapmái oassin kap. 8 ja 9A áššiid giedahallamis. Min ráva lea ráhkadit doaibmabijuid mat leat buorit buohkaide, muhto earenoamážit buorit sidjiide geat leat liige rašis dilis. Dalle mii jurddašit liige rašis mánáid ja nuoraid, geat leat suojihuvvan nuppiid givssidanláhttemii, muhto maiddái sin geat suojihuhttet nuppiid givssidanláhttemiinniset.

Doaibmabidju:

Bargat gažaldagaiguin:

- Mo ovddidit buriid oahppanbirrasiid juohkehačča nammii?
- Mo eastadit givssideami ja loavkidemiid?
- Mo bissehit givssidanláhttema?
- Mo doarjut rašis mánáid?

Guhkes frijaminuhtta © Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

Searvevuoda ovddideaddji buđaldemiid plánen (FFSS)

Dáppe <https://omnimodellen.no> – Handler [Dagut] – gávnnat evttohusaid mo sáhttá bargat dáiguin gažaldagaiguin. Mii gohčodit dan FFSS-modeallan.

Buđaldeapmi:

Áigemuddu:

Mo áigubehtet árrjalaččat veahkehit vuodduid searvevuodaid maid buot mánat sáhttet oassálastit ja vásihit gullelašvuoda?	Ovddidit Bessetgo buohkat oassálastit? Dovdetgo buohkat gullelašvuoda?
Mo áigubehtet árrjalaččat veahkehit hehttet ahte mánat šaddet vásihit givssideami ja olgguštumi?	Eastadit Šaddetgo geatge vásihit givssideami/olgguštumi?
Mo áigubehtet árrjalaččat giedahallat nollatoleránssa loavkidemiid vuostá, gč. §41 ja 9A-3?	Bissehit Mis lea nollatoleránssa loavkideami vuostá. Sáhttetgot dáppe leat loavkideamit? Maid dalle dagat?
Mo áigubehtet árrjalaččat bargat veahkehit rašis mánáid gávnat iežaset posiitiiva saji searvevuodas?	Doarjja Leago oktage gii dárbaša vasedin bovdejumi váccašit ovttas geainna nu? - čohkkát ovttas geainna nu?

2. GO OLMMOŠ VÁSIHA Ahte II VÁLDOJUOVO DUODAS

Mii áittardeaddjit gullat menddo mánga mitalusa main mánát, nuorat ja sin váhnemat vásihit ahte eai válđojuovo duodas go bivdet veahki. Dát guoská nu váilevaš áicilvuhtii olgguštumi hárrái go áddejupmái kronalaš gillámušaid hárrái. Juos dutnje eai jáhke sii geat du galget veahkehit, de eai deaivva veahkkedoaimbajutge. Láhkamearrádušat leat čielgasat mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaid hárrái oadjebas ja buorre skuvlabirrasii ja dárbbaslaš dearvvašvuođaveahkkái.

«Duodas válđojuovot» lea vuoigatvuohta. Visot veahkki galgá vuodđuvvot miehtamii, ja olmmoš galgá ieš mielde-doaimmat ja oassálastit iežas čuovvuleapmái ja dikšumii. Juos mánát ja nuorat galget árijalaččat oassálastit ja váikkuhit veahkkái man ožžot, sii fertejit oážžut dieđuid mat leat doarvái buorit nu ahte sii odjot ja sáhttet buriid válljeumiid dahkat. Oassálastin ja vuorroságastallan galgá guovdilastojuvvot. Mii dárbbasit skuvlla ja dearvvašvuođabálvalusa, main leat dát guovdilastimat kompássa. Dat lea áibbas mearrideaddji deatalaš mánáid, nurrii ja bearrašii.

Mánát, nuorat ja sin váhnemat eai galgga ovddaldastojuvvot «systemain» mas mánát, nuorat ja váhnemat leat sii geat fertejit heivehit, iige nuppegežiid. Persovnnalaš gaskavuodát ja eallindilálašvuohta duvdouvojit eret. Mánggas eai oaččo doarvái áiggi mitalit olles iežaset historijá. Nuppit báhčet jearakeahhtá deatalaš gažaldagaid. Sii geat galget veahkehit, eai leat álo nu čeahpit guldalit dahje mitalit mii galgá dáhpáhuvvat čuovvulettiin dahje divššodettiin. Šihttojuovvon diimmut sáhttet sirdojuvvot ja mañiduvvot oanehis albmadeimiin. Dát buot oktiibuot addet dakkár vásihusa, ahte olmmoš ii válđojuovo duodas.

Skuvllas ja dearvvašvuođabálvalusas leat mánga oasi ja mánga fidnojoavkku. Gealbu lea ja šaddá leat deatalaš juos

galgá sáhttit buorre veahki addit, ja dávjá čujuhuvvo spešialisttaide go galgá nannet dearvvašvuođafálaldaga mánáide ja nuoraide. Muhto dat ahte olmmoš oidnojuovo ja gullojuovo – válđojuovo duodas – gáibida eambo go dušše sierragealbbu. Eat mii dáidde dárbbasit eambo spešialisttaid, muhto eambosiid geat oidnet, áddejit ja veahkehit doppe gos mánát ja nuorat leat!

«Don leat juogo menddo dearvvaš dahje menddo skibas» - Juos olmmoš ii válđojuovo duodas, de lea bahá fargga gahččat stuoluid gaskii.

Mánnga oahppái dieđihuvvo ahte sii eai «heive» veahkkefálaldagaide dahje doaimbajuiide. Mii áittardeaddjit vásihit ahte skuvllat baicca vurdet veahkkeinstánsaidda ovdal go bidjet doaimmaid johtui, ja balddihahtti mángga áššis duvdiluvvo eret bargu sihkkarastit oadjebas ja buorre skuvlabirrasa dan botta go oktavuotta šaddá veahkkeinstánsain. Earenoamáš geahčastat galggašii giddejuvvo ovtasbarggu buori-deapmái dearvvašvuođ- ja oahpposuorggi gaskkas. Mii dárbbasit ollislaš áddejumi ja konkreta doaimbajuiid ovtaskas olbmo árgabeaivvis. Máškidis veahkki ferte leat duhkodagas doppe gos mánát ja nuorat leat, nappo mánáidgárddis ja skuvllas, dahje lahkosiin vai jávkan estojuovo ja maiddái geahpeduvvo. Doaimbajuiid sáhttet dávjá oadjebas ja lagas virggehasat mánáidgárddiin ja skuvllain, geaidda mánát ja nuorat luhttet, áimmahuššat ja čuovvulit buori vuogi mielde. Virggehasat geat leat olámuttolaččat ja beaivválaččat skuvllas skuvlaárgabeaivvis, ja geaid dorjot veahkkeinstánsat main lea earenoamášgealbu. Juksanmeari ferte leat dattet stuollogaskkaid, amas oktage gahččat stuoluid gaskii.

Ovtasbarggu divššohas- ja geavaheaddjiáittardeaddjiin leat OFGÁ čállán kronihka stuoluid gaskii gahččamis:

<https://www.nordnorskdebatt.no/barn-og-unge-ma-ikke-alltid-ha-spesialisten-til-stede-de-trenger-ensom-forstar/o/5-124-222139>

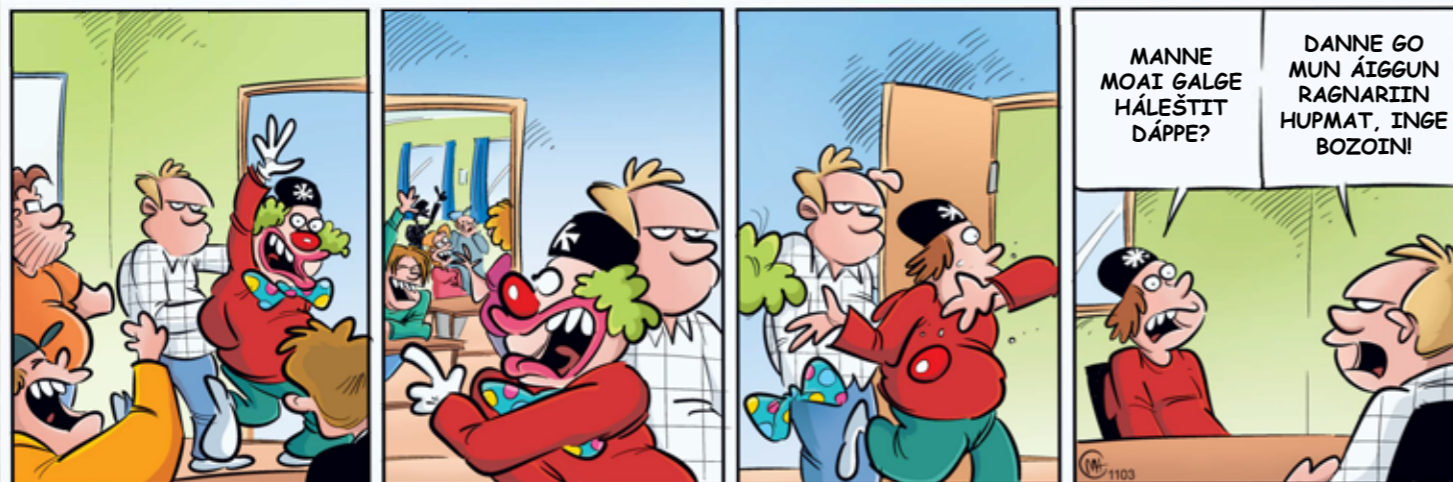
Doaimbajut:

- Doarvái virggehasat.
- Virggehasat geain lea gaskavuodagealbu, geat oassálastet ja leat olámuttolaččat árgabeivviin.
- Virggehasat geain lea ollislaš áddejupmi, ja geat áddejit ahte mánáidgárde- ja skuvla-árgabeaivvit ja astoáigi čatnasit oktii.
- Virggehasat geat leat searvvis máná birra ja geat dovdet máná, geahča viidáseappot čuoggás 3.

GULDALIT

VUHTIVÁLDIT

DAHKAT

Guhkes frijajaminuhtta © Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

3. MÁNÁT JA NUORAT EAI DIEÐE GEAT LEAT SU SEARVVIS

Čalbmái čuohcci mángga áššis deavidit áittardeaddjit mánáid, nuoraid ja sin váhnemiid, geat eai dieđe gos veahkki gávdno.

Manne eai dieđe mánát ja nuorat geat leat sin searvvis?

Maŋŋil guhtta jagi hárráneami áittardeaddjirollas leat mii dađistaga nagadan dahkat alcceseamet bajilgova mángga veahkkeinstánssas, mat sáhttet nannet searvvi mánáid ja nuoraid birra, ja dán bajilgova mii geavahit iehčamet bagadallamis.

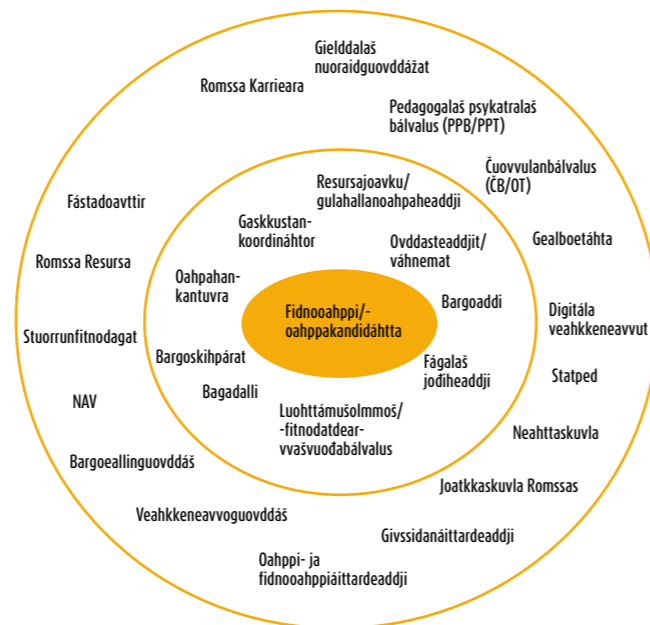
Mii ávžžuhit buot gielddaid ja fylkkagielddaid ráhkadit álkit olahathti bajilgova searvvis mii lea mánáid ja nuoraid birra!

Čuovvulanovdamearkan lea Romssa ja Finn-márkku fylkkagielda ráhkadan oppalaš geahčaldaga, mii čájeha searvvi fidnoohppiid ja oahppokandidáhtaid birra. Dát galggašii dahkkojuvvot báikkálaččat oktan oktavuodadieđuiguin mat muitalit gos veahkki duohta lea gávdnamis.

Vrd. § 7-2a Mánáidkoordináhtor. Láhka gielddalaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid hárrái geaskuha gielddaid nammadit mánáidkoordináhtora. Áittardeaddjit vásihit ahte váhnemat, geaid mánáin leat mánggabealat dárbbut, dárbbášit dakkár fáldaldaga. Dát váilu ain mángga gielddas, ja áittardeaddjit bivdet ahte vuoruhuvvo dán oažžut sadjai.

Seammás lea boahtán gaskaboddasaš spiehkastat geatnegasvuodain mat lea §:s 7-2b, danne go gielddat leat ferten ođđasivuoruhit váfistan dihtii ahte gielddalaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa cuogga ii golahuvvo badjelmearálaččat, juoga mii sáhtta váikkuhit oktagaslaš plánii, koordináhtorii ja mánáidkoordináhtorii.

SEARVI FIDNOOHPPI BIRRA

Mo sáhttet gielddat váfistit earenoamáš rašis mánáid (ja rávesolbmuid) áimmahuššama, juos dakkár deatalaš doaimmat vuoruhuvjit eret?

Doaimbajut:

- Daga searvvi mánáid ja nuoraid birra bures oinnolažžan ja olámuttolažžan iežat báikegottis, dakkár gillii man buohkat áddejit! (Eambbo searvvis máná birra: <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/publikasjoner/hvordan-styrke-laget-rundt-barn-og-unge>)
- Buot gielddalaš ja fylkkagielddalaš diedihankanálat fertejit eankilis ja áddehahtti vuogi mielde oainnusmahttiit geat leat mánáid, nuoraid ja váhnemiid veahkit.
- Nammadit mánáidkoordináhtoriid, vrd. jf. §:in 7-2a Mánáidkoordináhtor Láhka gielddalaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid hárrái.

Dovddatgo geange gii álo oažžu heajos sáddemiid?

4. GIELDDAID LAÐASTALLANGEALBU

Áittardeaddjit leat 2021 čavčča rájes fállan fágalaš analysalanjaid mánáidgárddiid ja skuvllaid virggesaide, ja dát lea šaddan jámma jerrojuvvon fállaldahkan.

Analyselanjain gávnnadit áittardeaddjit virggesaiguin ja jodihedjiiguin ságastallat, ja veahkehit oahppanbirrasa joavkkuid/luohkáid laðastallat, ja juksanmearri lea veahkehit smiehttat ja váikkuhit nuppástuvvamii ja dahkamii.

Maŋimuš jagi ollodahkii leat áittardeaddjit čađahan 148 analysalanja mánáidgárddiid, skuvllaid ja oahpahankantuvrraid virggesaiguin. Analysalanjat leat bajásčuvgejeddjit áittardeaddjiide ja virggesaide geat oassálastet. Analysalanjain buktet virggesasat ovdan dáhpáhusa dahje áššečuolmma masa sihtet bagadallama.

Analysalanja ulbmil lea ahte mii ovttas dádjadit buriid čovdosiidda mánáide ja nuoraide buorrin. Áittardeaddjit veahkehit laðastallat dilálašvuoda, viežžat gealbbu mii organisašuvnnas juo lea, muhto maiddáid dovddidahttit mii sis váilu. Áittardeaddjit veahkehit olggobealgeahčastagain man mii vásihit deatalažžan go iešguđet dilálašvuodat leat lohkašuvvan, dahje olbmot leat bargan iežaset čuovggaheapmen vejolašvuodaid dáfus.

Dát oassi áittardeaddjibálvalusas lea bures deaivan. Mii jurddašit ahte lea sáhka das ahte áittardeaddjit leat oktan jearahuvvon fágagealbuineaset álkit olámuttolaččat guovllus gos fágabirrasat sáhttet leat vuorjjit. Mánaga gieldda guovllus leat ángiruššan oazžut laðastallangealbbu, ja dán ferte mánáidgárde- ja skuvlaeaggát čuovvulit vai gealbu dahkkojuvvo olámuttolažžan ja geavahuvvo árgabeivviin.

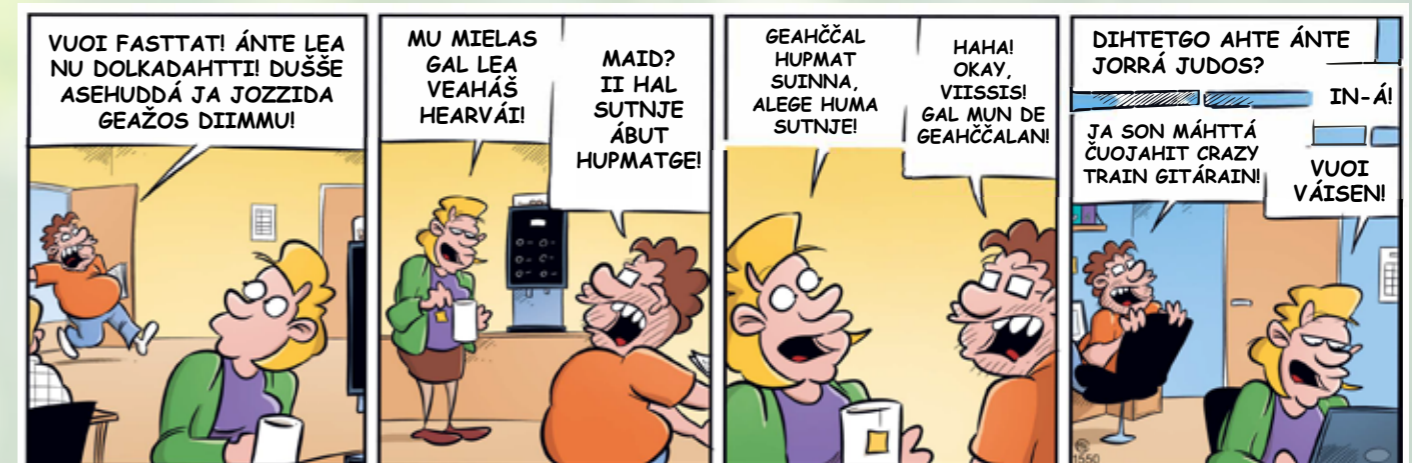
Dát lea sárggastus muhtin momeanttain analysalanjas:

- Mii sáhtta leat vuoddu go analysalanjat madda áittardeaddjit bovdejuvvojit, leat lassánan?
- Mital midjiide maid jurddašat das manne analysalatnjadárbu orru lassáneamen?
- Go leat lohkan analysalanjaid birra - mat leat buorit analysalanjain ja mat sáhttet hástalusat?
- Du jurdagat áittardeaddjirolla hárrái ja dan hárrái go mii fállat analysalanjaid fágainstánssaide, valáštallanserviide ja earáide?

Qr-koda easyquestii

5. ÁNGIRUŠŠAT OAHPU BEALES – GEAT BÁHCET VEL LUOHKKÁLATNJII

Stádismeahtunvuotta bargoveagas (áiban, besten jna.) ja mo dát váikkuha oahppanberrasii

Jagi ollodahkii áittardeaddjit deaividit mánga mánáidgárddi ja skuvlla virggehasa, geat ražastit faknut guhkás máná buorin ja oažžun dihtii beivviid barggaid njuovžat, muhto bargofámuid vádjitvuotta šaddagoahtá duođaid oinno- lažžan miehtá min fylkka. Váilot virggehasat geain leat oahpaheaddjeoahput ja fágareivvet, muhto lea maiddái šaddan váddáseabbon háhkat fágaoahpakeahces bargo- fámuid. Dát lea juoga mii golaha virggehasaid sihke mánáid- gárddiin ja skuvllain, ja mii fas lea mielde dagaheamen stádismeahtun oahppanberrasiiid. Stádismeahtun oahppan- birrasiiid mat fas šaddet dorvvohis ja heajos oahppanbirasin mángga mánnái ja nurrii.

Jagi 2016 rájes lea strategiija Gealbu kvalitehta dihtii – Strategiija oahpaheddjiid ja skuvlajođiheddjiid lassioahpu várás jagi 2025 vuostá veahkehan oktasaš ángiruššamii oahpaheddjiid, kulturskuvlaoahpaheddjiid ja skuvlajođi- heddjiid lassioahpu beales. Ángiruššama juksanmearri lea:

*«Oahpaheddjiid ja skuvlajođiheddjiid lassioahppu galgá váikkuhit buorre fágalaš ja pedagogalaš kvalitehttii vuodđooahpaheapmái nannen dihtii ohppiid oahppama, nu ahte sii leat bures ráhkkanan eallinagioahppamii, boahtte- vaš bargoeallimii ja doaimmalaš oassálastimii servodahkii.»
(Máhttodepartemeanta, 2016)*

Dát lea eahpitkeahttá deatalaš strategiija ja ángiruššan, muhto seammás dat lea leamaš mielde dagaheamen stádismeahtunvuoda mángga luohkkálatnjii. Stádismeah- tunvuoda ollu ohppiide, ja maiddái virggehasaide geat báhcet luohkkálanjaide dan botta go bargoskihpárat leat las- sioahpu gazzamin. Nuppit skuvllat leat fáhten sadjásaččaid, muhto nuppiid skuvllaide lea dát leamaš váddása duohen. Áittardeaddjit gullet muitalusaid dorvvohis oahppan- birrasis, masa bargijoavkku stádismeahtunvuotta lea leamaš mielde váikkuheamen.

Galgágo dát hehttet oahpaheddjiid váldimis lassioahpu? – Dan mii eat gal jurddaš, muhto šaddá politihkalaš jođi- hangotti, skuvlaeaggáda ja -jođihangotti ovddasvástádu- san bures árvvoštallat mo skuvllat galget áimmahuššat oadjebas ja buorre skuvlabirrasa seammás go eambbosat bissovaš virggehasain oassálastet lassiohppui.

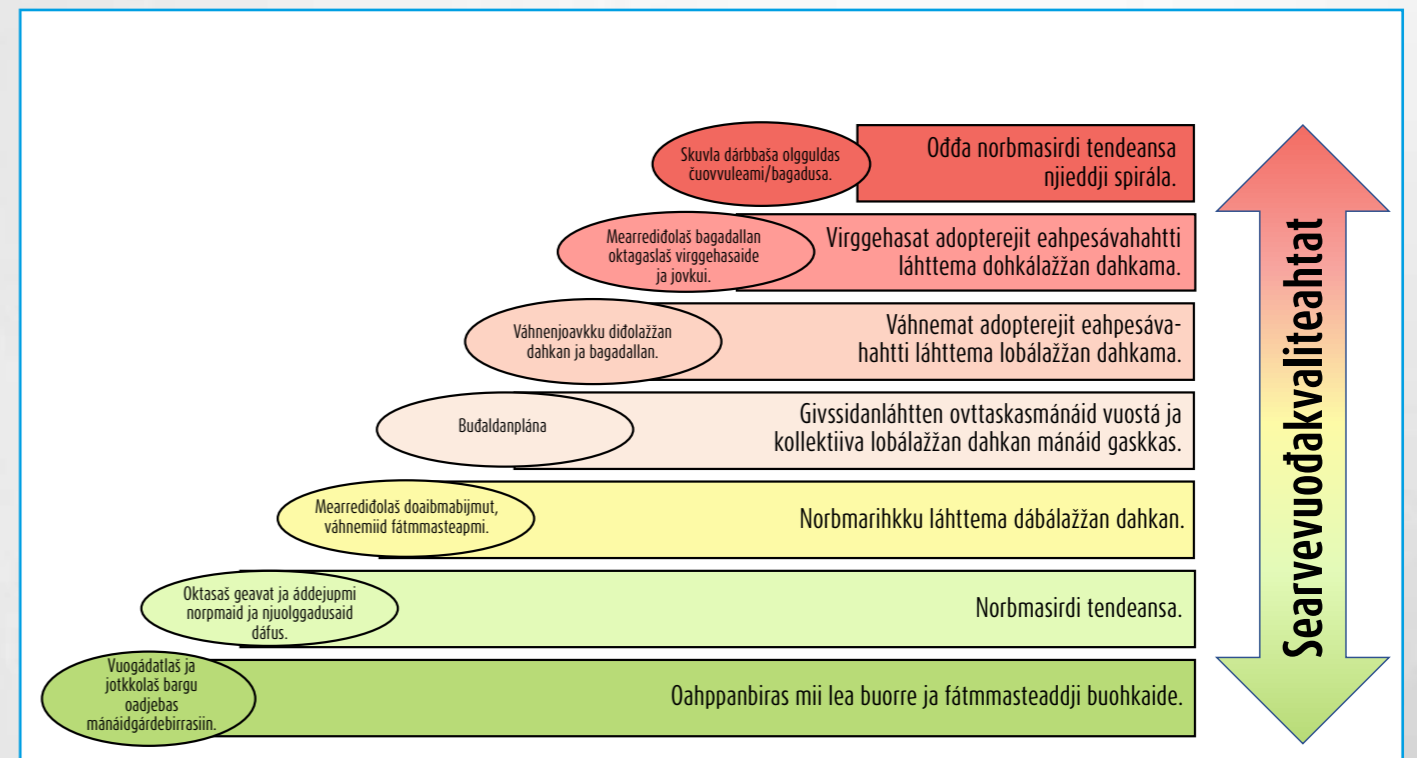
OMNIMODEALLA – SEARVEVUOĐABARGU GEAVADIS

Vássán áittardeaddjijagi ollodahkii lea mii oahpásmuvvan 338 mitalussii, main mánát ja nuorat leat mitalan árga-beivviin main leat gillán olgguštumi, givssideami, veahkaválldi ja loavkidemiid. Das go eai válđojuvvo duođas go vigget albmadi soames rávesolbmuide ja das go dovdet ahte dilli ii buorrán.

Mitalusat bohtet miehtá Romssa ja Finnmárkku. Giliin ja gávpogiin. Storra mánáidgárddiin ja smávva mánáidgárddiin. Smávva skuvllain ja storra skuvllain. Juos mii galgat duddjot positiiva nuppástusaid, vuosttaldit givssideami ja uhcidit olgguštumi, de ferte juohke áidna okta mis dahkat mii lea min ráđis ráhkadit gullevašvuoda ja oadjebas searvevuodaid iehčamet lagasbirrasii. Mii geat leat áittardeaddjit geavahit Omnimodealla deatalaš oassin dán barggus.

Omnimodealla galgá leat bagadeaddji ja oahppisteaddji rávesolbmuide. Mii dárbbášit váhnemiid ja ovddasteddjiid, mánáidgárddiid ja skuvllaid virggehasaid, hárjeheddjiid ja divdna rávesolbmuid bargui mánáid ja nuoraid birra dahkat vuogádatlaš, jotkkolaš ja mearredidolaš barggu addin dihtii mánáide ja nuoraide oadjebas ja buriid bajásšaddanbirrasiid. Modealla galgá ráhkkanahhtit rávesolbmuid iešguđet rollain dahkat dán barggu buoremus lági mielde juohke beaivvi, juohke diimmu ja juohke minuhta.

Ill: Omniráhppá
Gáldu: <https://omnimodellen.no/>

Vásihit searvevuoda ja dovdat fáttmastumi lea vuodđodárbu, ja deatalaš mánáid ja nuoraid áhtanuššamii, oahppamii ja buoredillái. BUOHKAT fertejit áddet maid searvevuoda mearkaša mánáid ja nuoraid eallimii!

Guhkes friijaminuhta © Marius Henriksen, Distr. Strandcomics.no

SEARVEVUOĐA MEARKKAŠUPMI RUONÁ JA RUKSES SEARVEVUOHTA

Makkár searvevuhtii don šattat, mearkkaša juoidá dutnje, ja soaittáhagat mearridit guđe luohkkálanjas don galggat leat mánggaid jagiid čađa. Gii oahpaheaddji lea? Bargetgo váhnemat bures skuvllain ovttas, ja bargetgo váhnemat gaskaneaset bures ovttas? Berošitgo váhnemat fátmastit olles luohká bovdejumiid ja searvevuođaid bokte astoáiggis, vai välljejitgo váhnemat bovdet dušše soapmásiid iežaset searvevuhtii?

Omnimodeallas čilgejuvvo ahte sáhttet leat ruoná ja oadjebas searvevuođat, muhto muhtin searvevuođat sáhttet vásihuvvot dorvvohis ja rukses searvevuohtan.

RUONÁ SEARVEVUOĐAT

Ruoná searvevuođain olmmoš vásiha oadjebasvuođa ja diehttevašvuođa. Dáppe leat rámmat mat ráhkadit gullevašvuođa, ja dáppe olbmo mielas lea buorre Leahkit. Dáin searvevuođain olmmoš vásiha meinnega ja máhttima, ja dáppe lea sadji mánggabealatvuhtii ja iešgudetláganvuhtii. Dát searvevuođat ovddidit dearvvašvuođa, oahppama ja loaktima, ja doibmet vuostemirrkon givssideapmái, loavkidemiide ja olgguštupmái.

Gažaldat:
Maid don sáhtát konkrehtalaččat dahkat vai leat mielde ráhkadeamen oadjebas ja ruoná searvevuođa mánáide ja nuoraide?

**GUĐE SEARVEVUOĐAS
LEAT DON MIELDE?**

RUKSES SEARVEVUOĐAT

Vuostegeaži ruoná searvevuođaide gávdat ruoná searvevuođain. Dát leat searvevuođat mat ráhkadit olgguštumi ságaiguin «min ja sin» birra «min ja earáid» birra. Dáid searvevuođaid báidná dorvvohisvuohta ja dat mii gohčoduvvo «sosiála olgguštanballun», nappo ballu leahkimis son gii ii beasa leat mielde joavkkus. Dát olgguštanballu sáhtta boddet joavkku lahtuid dahkat juoidá maid sii rievtti mielde eai áiggošii dahkat, muhto maid sii dahket vai doalahit sajiset searvevuođas. Dáin joavkkuin šaddá iešuhege lahtui deatalažžan nannet iežas normalávuođa cuoigumiin nuppiid ártegin. Dát searvevuođat leat mielde dagaheamen givssideami, loavkidemiid ja olgguštumi.

Dát mearkkaša ahte don sáhtát leat oassi searvevuođas almmá vásitkeahttá oadjebasvuođa ja diehttevašvuođa. Juos leat rukses searvevuođas, don šattat čađat váruhit olgguštuvvomis.

Sihke ruoná ja rukses searvevuođaid mii oaidnit mánáidgárddiin, skuvllain, astoáiggis, rávesolbmuid/virggehasaid gaskkas, ránnjágottis, juohke sajis gos olbmot gávnadit.

Áittardeaddjidávisteapmi:

Áittardeaddjit áicet ahte mángga bivdagis main mánát ja nuorat albmadiit dorvvohisvuođa, givssideami ja olgguštumi, dain leat čielga dovdomearkkat mat dahket ahte joavkku sáhtta meroštallat rukses searvevuohtan. Dakkár dovdomearkkat sáhttet earret eará leat: Riedja, stuibmi, ráfehisvuohta, nuppiid fastit skuheččen, sadjásaččaid dávjjes geavaheapmi, ollu jávkamat buohcuvuođa geažil, uhccán struktuvra oahpahusas, ja buđaldeami leat dávjá spontánalaččat ja eahpediehttevaččat.

**Iskka
mat:**

“Makkár dilli du searvevuođas lea?”

- Sáhtángo friddjasit dadjat maid oaihvildan?
- Sáhtángo gárvodit daid biktasiid maidda liikon?
- Oaččungo doarjaga go mus lea váivi dahje váttis?
- Rávkágo oktage hei ja moddjágo oktage munnje go boadán?
- Sáhtángo bissehit sin geat bieguhit nuppiid?

= Searvevuođa tiipa (ruoná/rukSES): ____

Bargobihtta:
Dagatgo don muhtimin juoidá mii sáhtta ráhkadit dorvvohis searvevuođaid mánáide ja nuoraide?

GIEVRA

**LUOHTTE-
VAŠ**

ŠIEGA

GIVAS

SEARVEVUOHTA ASTOÁIGGIS JA SKUVLLAIN JA MÁNÁIDGÁRDDIIN – GULLEVAŠVUOĐA DOVDU

Mánáidgárddiin, skuvllain ja astoáiggis hállujuvvo das, man deatlaš lea vásihit gullevašvuoda ja gullat searvevuhtii. Juos dus lea gullevašvuoda ja don gulat searvevuhtii, dus lea buorre bárlásta mielde go galggat birgehallet eallimiin. Skuvllat láchet dili árjjalaččat nu ahte searvevuoda galgá nannejuvvot buđaldemiid bokte mat gáibidit ovttasbarggu ohppiid gaskkas. Dat mii álgovuolgagis orru leamen positiivvalaš, mielddisbukta maidái muhtin hástalusaid, earenoamážit skuvllain main fásta diibmoplána luvvejuvvo.

- LEAT mánát ja nuorat geaid mielas lea hástaleaddji go dábálaš diibmoplána luvvejuvvo dannego eai dieđe geainna sáhttet vázzit dahje čohkkát ovttas buđaldemiin mat gáibidit mánáid/ ohppiid «humaidit» ja go mánát/ oahppit ieža besset válljet joavkkuid ja servviid
- Váilevaš rávesolbmuidstivren ja luohkkálatnjajodiheapmi lea mielde dahkamin hástaleaddjin rašis ohppiide, dán áittardeaddjit vásihit earenoamážit strukturerekeattes buđaldemiin mat dávjá dáhpuhuvvet skuvlajagi álggus

Juos olmmoš lea várveš dáid hástalusaid hárrái, de sáhtta dahkat juoidá hehtten dihtii dán šaddamis čuolbman.

OLGGUŠTUPMI VAI DUŠŠE BÁS BOTTOŠ?

Seammás mii (maidái) oaidnit ahte olbmui leat iešguđetlágan dárbbut searvevuoda dáfus. Nuppit dárbbasit boavjji čadat iežaset birra, nuppit fas dárbbasit geassádit veaháš sierranassii. Dán fertejit váhnemat ja ovddasteaddjit, mánáidgárddiid ja skuvllaid virggehasat, ja hárjeheaddjit ja buđaldan-jodiheaddjit astoáiggis áicat. Go muhtin mánát/nuorat geassádit veaháš eret ii dárbbasit mearkkašit ahte sii vásihit olggušumi, muhto ahte sii njulgestaga dárbbasit buori bás bottoža eret searvevuodas. Danne sáhtta leat mearkkašahtti ahte rávesolbmot (váhnemat/ovddasteaddjit, virggehasat, oahpa-headdjit, hárjeheaddjit ja buđaldan-jodiheaddjit) dovdet iešguhtege máná nu bures ahte dihtet juoidá dás. Dáid dieđuid olmmoš sáhtta oázzut go hálešta mánaiguin/nuoraiguin.

VÁHNENSEARVAN OLLES OAHPAHANGEARDDI OLLODAHKII

Omnimodealla lea maŋimus jagi leavvan miehtá min fylkka, muhto maidái viidáseappot riikii, ja okta fáddá mii deaivá earenoamáš bures lea váhnemiid mielovddasvástádus oahppanbirrasis sihke mánáidgárddiin ja skuvllain. Váhnemat leat oahppasat omniráhppái, sii máhttet bidjat iežaset ráhppábániide, ja oidnet ahte sii leat mearkkašahttit.

Mánáidgárddiin leat váhnemat lagabus virggehasaid buktin-viežžan-dilálašvuodain, muhto váhnemat luvvejuvvojit skuvllain eanet ja eanet mađe boarráseabbon oahppit šaddet. Dattetge lea nu ahte váhnemiin lea stuorra mearkkašupmi ohppiide, ja dasa mii dáhpuhuvvá luohkkálanjain gos oahppit leat. Váhnemat leat doarjjaolbmot ja sáhttet veahkehit go eallin šaddá váttisin muhtin áigodagaid eallimis, ja soaita nuorravuoda áigi dat goas váhnemat leat luvvejuvvon eanemusat skuvllas, seammás go oahppit sakka dárbbasit váhnemiid veahki ja bagadusa.

Nubbi eará olli man áittardeaddjit vásihit, lea ahte riiddut luohkkálanjas sáhttet vuolgat rávesolbmuid riidduin ránnjagottis. Juos oahppit ja skuvllat galget nagadit dáid čoavdit, de fertejit váhnemat bargat searválaga. Go áittardeaddjit jerret váhnemiin áššis hálletgo dan(id) oahppi váhnemiiguin gii (geat) čuohcá (čuohcet) oahppái givssidanláhttemiin, de lea mángii vástádus: «Eat, singuin mii eat gal huma».

Áittardeaddjit vásihit ahte doppe gos rávesolbmot oahppi birra nákejit bures háleštit, doppe čoavdásit čuolmmat. Oahppit dárbbasit veahki ja bagadusa rávesolbmui, ja sii dárbbasit vásihit ahte skuvla-ruoktu áktejit ja háleštit guhtet guimmiideasetguin. Seamma gusto astoáigáige. Rávesolbmot fertejit vajáldahttit iežaset rašis dovduid áššis, ja muhtin áigái giddet fuopmášumi oahppái ja máná buoremussii.

MÁNÁIDGÁRDI - VUOĐĐOSKUVLA – JOATKKAOAHPAHEAPMI

MÁNÁIDGÁRDI

Vássán mánáidgárdejagi leat máŋga mánáidgárddi iešguđet guovllus fylkkas váldán oktavuoda, ja leat sihtan veahki givsidanáittardeddiin. Givsidanáittardeddiin leat leamaš máŋga bargobaji sihke bargoveagain ja váhnemiiguin. Fáttát mat earenoamážit loktejuvvojit ovdan dán bargobajiin leat rávesolbmuid ovddasvástádus oadjebas ja buori oahppanbirrasa dáfus mánáidgárddiin, ja rávesolbmuidloavkidemiid eastadeami dáfus. Rávesolbmot oaivvildit dás virggehasaid ja váhnemiid/ovddasteddjiid.

Bargobajiin mii leat ovdanbuktán Omnimodealla, ja oaidnit ahte dat doaibmá mánáidgárddiin lađastallanreaidun. Go geavahit modealla, de ožžot virggehasat ja váhnemat/ovddasteaddjit oktasaš giela mii gullá oahppanbirrasii, ja mii lea mávssolaš go galget bargat mánnái buoremussan.

Áittardeddiide hállet hárvanaččat mánáidgárdeváhnemat das ahte sin mánná vásiha dorvvohis oahppanbirrasa, gč. mánáidgárdelága kap. 8, go veardida vuodđoskuvlla váhnemiiguin, muhto mii oaidnit ahte lohku lassána dađistaga go min rolla gulustuvvá.

Mánáidgárddiin lea veaittalasstoahkamis ain stuorra mearkkašupmi, seammás go orrot leamen iešguđet áddejumi das maid veaittalasstoahkan máksá, maidđái seamma mánáidgárddi virggehasaid ja váhnemiid gaskkas. Guoigalus livččii ahte dii digaštalla-behtet mii veaittalasstoahkan lea din mánáidgárddis, ja makkár mearkkašupmi das lea ja makkár mearkkašumi dat oažžu. Leago veaittalasstoahkan man rávesolbmot eai stivre dakkár stoahkan mii dáhpáhuvvá dás-ja-dál, stoahkan masa rávesolbmot eai seagut go áššit váttásmuvvet? Leatgo buot mánát mielde veaittalasstoahkamis, ja leago veaittalasstoahkan posiitiiva arena min mánáidgárddis?

VUOĐĐOSKUVLA

- BUORRE BUOHKAIDE, EARENOAMÁŠ BUORRE «PERNILLII»

«Mun háliidan oažžut
veahki loaktit bures
luohkás ja oažžut
ustibiid nu ahte ii
oidno ahte mun dat lean
gii oaččun veahki.»

«PERNILLE» 13 JAGI

Dát cealkka govvida bures dan maid mii vásihit ahte hui ollu mánát ja nuorat dárbbasit go deaividit nuppiid ovttahkásaččaid. Doaimbajuid mat ráhkadit buriid ja oadjebas searvevuodaid, muhto dainna lágiin ahte ii šatta nu čalmmusin ahte doaimbajut čadahuvvojit earenoamážit veahkkin aiddofal «Pernillii». Čájeha dájvja ahte doaimbajut váikkuhit bures maiddái nuppiide joavkkus ja buohkaid ovttasdoaimbajuid ja loaktimii.

Dát leat dán lágan gulaskuddamiid iešguđet beliid máhcahagat:

«PERNILLE» VÁSIHUS:

«Mun dárbbas veahki, muhto in háliidan ahte galggai dahkkojuvvot nu ahte buohkat fihhtejedje ahte munnje dat leai veahki. Dađistaga áddii oahpaheaddji nai ahte olles luohkká dárbbasii dán veahki, in dušše mun. Dál dovddan oadjebasvuoda ja roahkadan leahkit dat gii mun rievtti mielde lean. Vaikko vel visot ii leat perfeakta, de leat mus muhtin buorit ustibat ja mu mielas orru skuvlabeaivi bures mannamin ja min liikon bures iehčan oahpaheaddjái.»

«PERNILLE» GULAHALLANOAHPAHEADDJI VÁSIHUSAT:

«Dallego gullen ahte váhneamat leigga leamaš oktavuodas givssidanáittardedjiiin, de erdon veaháš. Eabago luohkká munnje oahpaheaddjin? Leai lossat go mu geavat áiggi vuollai adnojuvvui gažaldatvuložin. Ingo mun lean doarvái buorre? Dađistaga šadden dihtomielaččabun ja ožžon odđa dieđu ja máhtu das man deatalaš lea oaidnit olles luohkkábirrassa ja maid dynamihkka ja relašuvnnat mearkkašedje ovttas-kasoahppi dillái. Earenoamáš buorre orui mu mielas ahte mii joavkun giddiimet eanet fuopmášumi dasa ahte márga min doaimbajiu maiddái fertejedje gustot olles luohkkái, ja ahte mii barggaimet searválaga daiguin. Mii oaččuimet sadjái buriid rutiinnaid sihke čuovvuleami ja vuorroságastallama várás ohppiin ja ovddasteddjiiguin. Mii oinniimet maiddái dađistaga doaimbajuid beavttu olles jovkui ja earenoamážit «Pernillii». Mun gal šattan álohii muitit dán ášši ja «quoddit sihke dan ja Pernille váimmustan».

«PERNILLE» VÁHNEMIID VÁSIHUSAT:

«Áttardeaddji veahkehii min oažžut ovdan historihka ja dahkat áddejumi man rašši dilli leai. Leai buorre viimmat dovdat ahte mii váldojuvvuimet duodas ja ahte min muitalus ja čuolbmaválddahus vuhtiiváldojuvvui. Dát vuodđudii odđa vuolggachuoggá áššái, ja skuvla válddii barggu duodas ja čuovvulii min lávga ja ásahii buori vuorroságastallama minguin geat leat váhneamat. Vuogádatlaš čuovvuleapmi ja oadjebas dialoga oahpaheddjiin ja rektoriin leai áibbas deatalaš.»

«PERNILLE» REKTORA VÁSIHUSAT:

«Dallego gullen ahte givssidanáittardedjiiin leai váldojuvvon oktavuodas, de jurdilin ahte leai buorre. Ledjen gullen bargoguimmiin ahte áttardeaddji sáhtii veahkehit dieđuin ja máhtuin ja oažžut min smiehttat guđe láchkai mii áddet dákkár hástalusaid. Mu oadjudii maid dat go áttardeaddji leai mielde čoahkkimiin, ja oidnen johtilit ahte áttardeaddji doaimmai bures šaldut skuvlla ja ruovttu gaska luohkkámuša dáfus mii leai oalle sakka gollan. Mis ledje maid moadde bargočoahkkima áttardedjiiin dan dihtii vai bargoveahka beasai bargat teoriijain ja dieđuin ja máhtuin odđa givssidanáddejumi hárrái dakkár vugiin mii lea lahka práksisa. Lea maiddái buorre oažžut buorre čovdosa «Pernillii» maŋŋilgo guhká ledje leamaš čuolmmat.»

JOATKKAOAHPAHEAPMI

Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji áigu jahkásaččat oahppaladdat buot joatkkaskuvllaid dainna ulbmiliin ahte oahppit galget oahpásmuvvat áittardeaddji-virggiide ja áittardeaddji bargogohččumiidda. Juksanmearri lea eastadit olgguštumi ja givssideami oahppielváiikkeheami bokte. Oahppaladdama bokte oahpásmuvvá áittardeaddji buorebut ohppiid skuvlaárgabeivviide, oahppiráđiide ja skuvllaide. Áittardeaddji vásiha ahte váldojuvvo bures vuostá skuvllaid oahppalattadettiin, ja dainna lágiin ahte eanaš skuvllat láchčēt dilálašvuodaid smiehttanbargobajiide ovttas skuvlajodihangottiin oahppaladdama oktavuodas. Fáttát leat dakkárat mat guovdilastet vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid mat čatnasit ohppiid mielváiikkeheapmái, dasa mo skuvla bargá olgguštumi eastademiin, nollatoleránssa givssideapmái, barggu skuvlabirrasiin, psykalaš dearvvašvuoda, sosiála gealbbu ja digitála identitehta. Áittardeaddji vásiha dájvja ahte oahppit váldet oktavuoda ráđi ja veahki dihtii maŋŋilgo áittardeaddji lea oahppaladdan.

Skuvlajahki 2022/2023 álggii dainna ahte mánga virgghasa streikejedje, ja danne ii beassan skuvlajahki álgit oahpahasain ovdalگو čakča leai juo guhkás gollan. Dát dagahii ahte mánga áittardeaddjioahppaladdama šluhttejuvvojedje.

Áittardeaddji vásiha ahte buorre oahppielváiikkeheapmi luohká diimmu ollodahkii ja oahppiráđi bargguide váikkeha bures oahppanbirrasii. Dán oktavuodas háliida áittardeaddji geassit ovdan buori barggu mii dahkkojuvvo ovttasbarggu Oahppoetáhtain oahppielváiikkeheami nannema dáfus jahkásaš guvllolaš oahppiráđdebarggu oahpaheami bokte čakčat, oktan oktasaš gárgedanbarggu čuovvulemiin buot oahppiráđiide maŋŋil odđajagi. Buorre lea ahte skuvlaeaiggát lea vuodđudan sierra ovttasbargoforuma fylkka joatkkaskuvllaid oahppiráđdegulahallanolbmuid várás. Dán jagi barge oahppiráđit čeahkis dainna mo skuvllat sáhttet bargat ráhkadit searvadahtti maŋemušluohkkáčalmustemiid/russaáiggi.

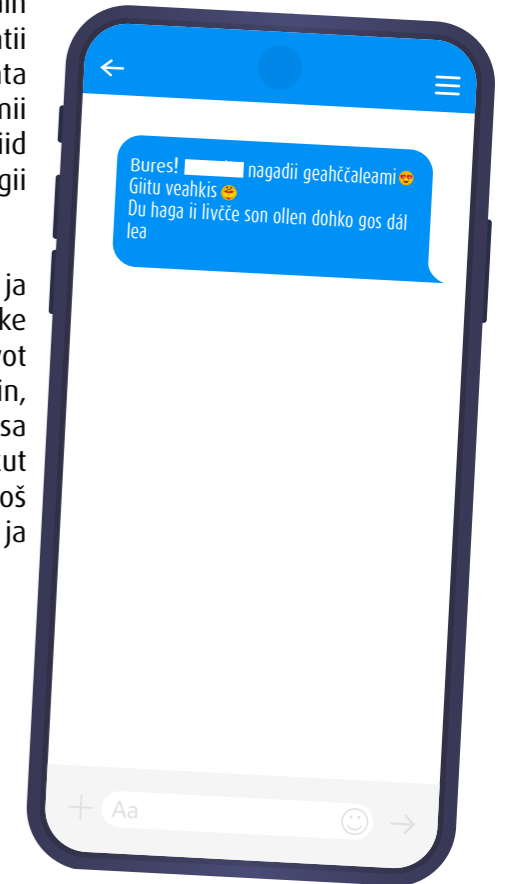
Čavčča oahppiráđdekonferánssas imaštedje oahppit áddejitgo politihkkarat aitto guđe láchkai sin mearrádu-sat dovdojit fylkka luohkkálanjain. Dainna duogáziin mii bovdiimet fylkka-politihkkariid oahppiráđi gažadanboddui:

<https://www.tffk.no/aktuelt/innkalte-til-elevradets-sporretime.54352.aspx>

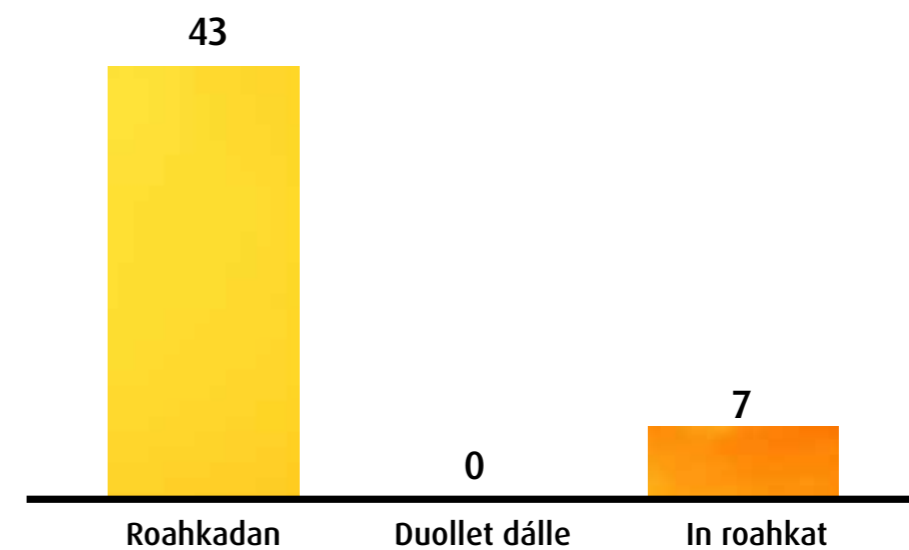
FIDNOOHPPIID OKTAVUODAVÁLDIMAT LASSÁNIT

Vássán jagiid ektui lea áittardeaddji vásihan ahte sakka eanet fidnooahppit váldet oktavuoda go ovdal. Nugo oahppitge, fidnooahppit illá dustet albmadi dilálašvuodaid mat eai leat buorit, ja danne bálle čuolbma stuorrut. Fidnooahppit leat bivdán veahki váilevaš bagadallama dihtii, váilevaš oahpahanplánaid dihtii, váilevaš loaktima ja dorvvohisvuoda dihtii oahppofitnodagas, ja maiddá seksuála vuorjama dihtii. Čuovvulanbarggu fidnoohppiid ja oahppakandidáhtaid vásiha áittardeaddji oktilaččat lávgadet ja vuogádatlaččat ovttasbarggu sihke oahpahankantuvrrain ja oahppoossodagain geat dáhttot fanuhit guhkás gávdnan dihtii buriid čovdosiid fidnoohppiide geat rahčēt. Ovttasbargu oahppoetáhta virgghesaid ja áittardeaddjiid gaskkas lea dán jagi ollen dakkár dássái mii ánsšáša sihke positiiva máinnašeami ja gáhku giittusin buot daid buriid nuppástusaid dihtii maid mii leat luovvan buorin ovttaskasoahppái gii deaivida systema!

Mis lea diehtelasat ain ollu mii sáhttá buoriduvvot ja čuovvuluvvot, ja dás áigu oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji joatkit albmadi juohke háve go oaidná buoridanpotensiála. Áibbas konkrehtalaččat nevvot áittardeaddjiid skuvllaid ja oahpahankantuvrraid ovttasbarggu ohppiiguin, fidnoohppiiguin ja oahppoetáhtain ráhkadit álkis ja áddehahtti bagadusa mas leat dieđut gos ja mo oahppit ja fidnooahppit sáhttet oazžut veahki iešguđet vassis fáttáin, ja maiddá buoret dieđut mo olmmoš gieđahallá dáhpáhusaid main oahppit ja fidnooahppit vásihit vuorjama ja vuortnuheami. Fidnooahppiráđdi ábuhivččii positiivvalaččat dán bargui.

Bargosajistan roahkadan jearrat veahki

ROMSSA JA FINNMÁRKKU ÁITTARDEADDJIBÁLVALUS – JA GE Aidnu Ovddasguvlui

ÁITTARDEADDJIBÁLVALUS JA GUOKTE OĐĐA FYLKKA - OVTTASBARGU

Ođđajagimánu 1. beavvi 2024 rájes lea fylka fas juhkkovuvvon guoktin, Romssa fylka ja Finnmárkku fylka. Fylkkadikki áššis nr. 41/ 23 mearriduvvui ahte OFGÁ galgá beassat joatkit bargojoavkun gielddaidgaskasaš ovttasbarggu hámis. Midjiide geat leat áittardeaddjit leai dát deatlaš mearráduš, dannego mii oaidnit ahte áittardeaddjibálvalus muđui livččii šaddan raššin olámuttolašvuoda ja luhtteorruma dáfus, muhto ovddemusat fágalaš doarjaga ja gárgedeami dáfus beaivválaš doaimma bokte. Mearriduvvon lea ahte galgá leat gielddaidgaskasaš ovttasbargu, rámmat leat das, ja dál lea gelddolaš oaidnit mo dát rámma devdovuvvo sisdoaluin ja hálddahuslaš mearrádusaiguin, ja makkár čuovvumušat dás bohtet OFGÁi.

FINNMÁRKKU NUORAT DÁRBBAŠIT OAHPPI- JA FIDNOOAHPPIÁITTARDEADDJI

Finnmárkku fylka báhcá áidna fylkan riikkas mas ii leat Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji. Dán leat áittardeaddjit čujuhan ovddeš raporttain, muhto ii leat vel čielgan bohtágo ja goas dákkár virgi livččii sajis. Áittardeaddjit riikkadásis ožžot jearaldagaid fidnoohppiin ja ohppiin Finnmárkkus, ja dát dáhpáhušvá vaikko áittardeaddjibálvalus ii leat márkanastovuvvon joatkkaoahpaheamis. Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji lea vassis dáhpáhusain válljen veahkehit earenoamáš rašis ja suojehis fidnoohppiid geat ássat Finnmárkkus, gos sii eai leat rievttalaččat giedahallojuvvon láhkamearrádusaid mielde. Nuoraid beales geat leat vázzimin joatkkaoahpamis Finnmárkkus mii báhkodit čielgasit ahte dát dárbbášuvvo.

OFGÁ bargá lávgalaga bargojoavkun, mas givssidanáittardeaddjis lea ovddasvástáduš mii čatnasa 9a:i vuodđoskuvlii ja joatkkaskuvlii, ja oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddjis lea fas oasseovddasvástáduš 9a:s joatkkaskuvllas ja ovddasvástáduš muđui oahpahanlágas ja bargobiraslágas. Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji bargá vuogádatlaččat nannet oahppidemokratii ja oahppi- ja fidnooahppivuoigatvuodaid. Juohke jagi lea oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji joatkkaskuvllain ja fidnooahppičoahkkanemiin. Lassin dasa ahte oahppit ja fidnooahppit bivdet veahki iežaset čuovvuleami dáfus, skuvllain virggehasat, oahppafitnodagat ja oahpahankantuvrrat geavahit áittardeaddji resursan iežaset čuovvuleami kvaliteahttasihkkarastimii. Áittardeaddji doaima maiddái šaldun skuvlla ja ruovttu gaskkas, ja fidnooahppi ja fitnodaga gaskkas gos luohttámuš iešguhtege siva dihtii lea hedjonan. Aiddo dál ii leat ohppiin ja fidnoohppiin Finnmárkkus seamma veahkke- ja rávvenfálaldat go muđui riikkas.

EKONOMIJA – CUOGGA

Áittardeaddjit leat áiggi vuollai vásihan ahte cuoggahástalusat leat gárta-gohtán go geahččat bargogohččuma man mii lea biddjojuvvon ollašuttit. Dárba sorjákeahces bálvalussii mas leat resursaolbmot min mánáid ja nuoraid várás orrot lassáneamen min guovllus (geahča statistihkkasiidduin). Dál mii leat geaidnoearus gos mii beaivválaččat árvvoštallat veahki viidodaga iešguđet surggiin. Mii vuoruhit oktagaslaččaid gulaskuddamiid čuovvuleami, ja geahpedit bálvalusa olgguldas doaimmaid dáfus mat sisdollet eastadanbarggu ja veahkeheami fágainstánsaid dieđuin ja máhtuin ja lađastallamiin. Boahteáiggis sávvat beassat joatkit bálvalusa ráđdeaddimiin ja bagadallamiin oktagaslaččaid seammás go mis livččii vejolašvuhta bargat eastademiin nugo mii leat huksen bálvalusa dássázii. Mii dárbbášit ahte politihkkarat vuđolaččat árvvoštallet áittardeaddjibálvalusa nugo dat dál doaima, ja mii sávvat mánáid ja nuoraid beales ahte áittardeaddjibálvalus nannejuvvo ovttain dahje guvttiin lassivirggiin.

Mii čoahkkáigeassit bálvalusa háhppilin, oadjebassan ja hálbin, dan oavilisa ahte midjiide addovuvvo vejolašvuhta searvat háhppilit oadjebas ja fágalaš ráđiiguin bagadallama bokte sihke ovddasteddjiide ja virggehasaide amaset váttis dilálašvuodat beassat vahkat. Vahágiid divvun lea sakka viidát ja náckagáibideaddji bargu go bargat eastademiin. Dávjá geavahuvvojit áittardeaddjit divvut vahágiid mat leat juo dáhpáhušvan. Konkrehtalaččat mii bargat divvut olggušumi mii lea ráhkaduvvon mánáidgárddiid ja skuvlagearddi ollo-dahkii. Mii bargat ođđasit cegget luohttámuša oktagasa ja vuogádaga gaskii veahkehan dihtii divvut psyhkalaš dearvašvuoda ja dearvašmeahttuvuoda. Go midjiide addovuvvo vejolašvuhta divvut mánáid- ja nuoraidagis, de ferte dat gehččojuvvot boahtevaš servodatekonomalaš perspektiivvas. Vuoitto heaitima uhcideami dahje olggušumi geahpedeami ii leat álo nu álki rehkenastit ruhtaárvvu, muhto olmmošárvvu ja searvevuhtii gullevašvuoda vásiheapmi lea hirbmat mavssolaš.

IEŠGUĐET GUOVLLUT – IEŠGUĐET EKONOMIJA

Mánáidgárde- ja skuvlajagi 2022/2023 leat áittardeaddjit vásihan ahte guovlluin leat iešguđetlágan ekonomiiat áittardeaddjiortnega várás. Dát lea čuohean sakka givssidanáittardeaddji Finnmárkku guovllus, mii lea stuorámuš guovlu johtingaskkaid dáfus. Dán jagi leat mátkkit dán guovllus leamaš iskor divrasat, ja jagi mátkebušeahhta leai juo miessemánus golahuvvon. Ekonomiija váikkuha sakka dasa makkár áittardeaddjibálvalus min guovlluin galgá leat, earenoamážit mii guoská lagasvuhtii ja olámuttolašvuhtii mii áittardeaddjiin galgá leat iešguđet gielddaide. Juos mii galgat joatkit ovttaveardásaš olámuttolašvuoda bálvalussii gos ihkinassii don ásašeaččat, de ferte dát dáhkiduvvot ekonomiija bokte mii máksá mátkegoluid ovddasguvlui.

POLITIHKKARIID VUORDAGAT ÁITTARDEDDJIIDE

Ođđa fylkkadikkit fertejit guorahallat bušeahtaid ja árvvoštallat guđe lágan boahttevaš áittardeaddjibálvalusa sii sihtet guvlui. Dás lea sáhka ekonomiijas ja cuokkas, mátasdoallamis bálvalusfálaldaga stáddásit das mas dat lea dál, dahje gárgedit dan návccaiguin ovttain dahje guvttiin lassi virggehasain?

ÁITTARDEADDJIORTNET NAŠUVNNALAČČAT JA MIN OAINNSAJIT DAVVIN

Áittardeaddjin mii geahččalit leat čielga jietnaguoddit áittardeaddjirolla našuvnnalaš gárgedeami dáfus. Iehčamet oaidninsajis Romssas ja Finnmárkkus mii fertet čielgasit cealkit ahte min riikka mánáid ja nuoraid dárbbut leat iešguđet láhkai meroštallojuvvon kultuvrraid vuodul iešguđet osiin riikkas. Mii beroštit earenoamážit báikkálaš ja guvllolaš kulturáddejumi dárbbus ja áittardeaddjiortnega dárbbus mii lea nu lahka go vejolaš doppe gos mánát ja nuorat ásset. Mii bivdit dinget geat lehpet politihkkarat, maiddá sárdnut čielgasit ja čuoddjilit árvvoštallamiid dáfus mat dál dahkkojuvvojit našuvnnalaččat vai mii ovttas váfistit min riikkaoasi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaid.

LEATGO DON MÁNNÁ DAHJE

dahje nuorra Romssas dahje Finnmárkkus,
ja leatgo don gii it:

- dieđe geas sáhtát jearrat?
- duostta hállat soapmásiin gean dovddat?
- leat ožžon veahki vaikko leat viggan albmadi muhtin rávesolbmuid?

DALLE DON GALGGAT DIEHTIT AHTE:

Áittardeaddjit veahkehit du, ja min lea álki fáhtet ságaide

► ringe midjiide telefvdnii 904 76 498

► geavat min jearranskovi <https://www.tffk.no/tjenester/skole-og-opplaring/elevtjenester/elev-larling-og-mobbeombud/mobbeombud/>

► dahje sádde dieđáhusa messengeris min Facebook siidduin, gal mii de váldit duinna oktavuoda.

Mii geat vástidit leat oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddjit **Anita, Jon-Halvdan** dahje **Gøril**

Mis lea jávohisvuodageasku, ja mii veahkehit gávdnat buriid ja šiega olbmuid geat sáhttet du veahkehit ovddasgvlui.

Mánáid ja nuoraid beales mii leat gievrrat ja luohhtevaččat, šiegate ja givvasat. Mii leat din luhtte, eatge mii vuollán!

Govvejeaddji: Ørjan Marakatt Bertelsen

